

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SƏHIYYƏ NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL İNSTİTUTU
AZƏRBAYCAN TİBB UNİVERSİTETİ**

**MƏHKƏMƏ TƏBABƏTİ
FƏNNİ ÜZRƏ TƏDRİS
PROQRAMI**

Bakı - 2020

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SƏHIYYƏ NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL İNSTİTUTU
AZƏRBAYCAN TİBB UNİVERSİTETİ

MƏHKƏMƏ TƏBABƏTİ

fənni (İPF-B34) üzrə tədris proqramı

070101-Müalicə işi, 070102-Hərbi Tibb,
070103-İctimai səhiyyə və 070104-Stomatologiya
ixtisasları üçün

Bakı - 2020

MƏHKƏMƏ TƏBABƏTİ

fənni üzrə tədris proqramı

Tərtib edənlər:

M.O.Bunyatov – t.ü.e.d., professor, kafedra müdiri

Z.M.Məmmədov – t.ü.f.d., dosent

A.A.Xanməmmədova – t.ü.f.d., dosent

GİRİŞ

Göstərilən ixtisaslar üzrə məhkəmə təbabəti fənninin tədrisi müalicə işi ixtisasında V kursda (I MPF-də payız semestrində - 60 saat, II MPF-də yaz semestrində - 60 saat), ictimai səhiyyə ixtisasında V kurs payız semestrində - 45 saat, stomatologiya ixtisası üzrə V kurs payız semestrində - 30 saat, hərbi tibb ixtisasında V kurs yaz semestrində - 45 saat planlaşdırılır.

Məhkəmə təbabəti sərbəst təbabət elmlərindən biri olub hüquq-mühafizə orqanlarının gündəlik təcrübəsində tez-tez rast gəldikləri tibbi və bioloji xarakterli məsələləri hüquq qanunları çərçivəsində aydınlaşdıran bir elmdir.

Məhkəmə təbabəti ilə məhkəmə-tibb ekspertizası anlayışlarının çox yaxın olmasına baxmayaraq, bunlar biri-birindən fərqlənirlər. Məhkəmə təbabəti nəzəri elmdir. Məhkəmə-tibb ekspertizası isə həmin elmin təcrübə hissəsidir, daha doğrusu məhkəmə təbabətinin təcrübədə tətbiq olunmasıdır. Məhkəmə təbabəti gündən-günə inkişaf edir və təkmilləşir. Məhkəmə təbabətinin inkişafına şübhəsiz təbabət elmlərinin başqa sahələrinin, hüquq elmlərinin inkişafı təsir etmişdir. Hüquq elmlərinin məhkəmə təbabəti qarşısında qoyduğu yeni və müxtəlif xarakterli məsələlər onların hərtərəfli müayinə aparılmasını tələb edir. Nəzəri və əməli məsələləri aydınlaşdırmaq üçün məhkəmə təbabəti tibb elminin yeniliklərindən istifadə edir. Bu elm məhkəmə kimyası, kriminalistika və cinayət hüququ elmləri ilə sıx əlaqədardır.

Fənnin məqsədi gələcək həkimlərin ümumi nəzəri biliyini artırmaq, onlara məhkəmə təbabətinin təcrübədə tətbiq olunması qaydalarını öyrətməklə savadlı və yüksəkdərəcəli mütəxəssislərin hazırlanmasıdır.

Məhkəmə-tibb müayinəsinin obyektləri dördüdür: meyit, canlı şəxs, maddi sübutlar və istintaq işi sənədləri.

Meyitin müayinəsi, məhkəmə-tibb ekspertizasının ən çətin və ən mühüm hissəsidir. Zorakı və zorakı ölümə şübhə törədən ölüm hadisələrində meyit mütləq məhkəmə-tibb müayinəsindən keçirilir.

Canlı şəxslərin məhkəmə-tibb müayinəsi məhkəmə təbabətinin başqa obyektlərinə nisbətən miqdarca daha çox yer tutur. Canlı şəxslərin müayinəsinə səbəb çoxdur. Bunlardan sağlamlığa zərər vurmanın dərəcəsinin, xəsarətlərin əmələ gəlmə müddətini və xarakterini, qanunsuz abortu, zorlama, öz üzvünə xəsarət yetirməni, yaşın təyini və s. kimi məsələləri aydınlaşdırmaq üçün aparılan ekspertizaları göstərmək olar.

Cinayətin üstünün açılmasında, törədilmiş cinayətin cinayətkara sübut edilməsində maddi sübutlar böyük rol oynayır və məhkəmə-tibbi laboratoriyalarda insan orqanizminin ifrazatları və ya toxuma hissələrinə şübhə doğuran maddələr müəyyən edilir.

Məhkəmə-tibb ekspertizası obyektlərindən biri də istintaq işi materiallarıdır və bunlara istintaq eksperimenti, baxış və dindirmə protokolları, xəstəlik tarixi, başqa ekspertlərin rəyləri və s. aid edilir.

Тәләвә нәуи билмәлидир:

- экспертләрнин тәйинини, кечирилмәсини, сәнядләшдирилмәсини низамлайан
норматив актлары вә синаят-просессуал ганунверисилии, мящкямя-тибб экспертнин щцгуг вә вязифлярини, илкин истинтаг щярякятлярини апаран заман мящкямя тябабяти сащясиндя олан мцтяхяссис цаггында мцддяалары, мящкямя-тибб экспертиза идаряляринин структур тяшкилини;
- мейитлярин мящкямя-тибби мцайиня гайдаларыны, саьламлыьа зяряр вурманын мящкямя-тибби тәйинини; зоракы юлцм вә она щцбщя олан заман мящкямя-тибби диагнозун вә нятисялярини тяртиби принциплярини;
- мящкямя-тибби танатолозийанын ясас елми мялуматларыны; мящкямя тибби травматолозийанын, механики хясарятлярин вә диэяр хариси факторларын тясириндян баш верян хясарятлярин, зящярлянмялярин, механики асфиксийаларын экспертизасынын цмуми мясялялярини;
- биолоји характерли обйектлярин мящкямя-тибби мцайиняси заманы лаборатор методлары, ган, сперма, тцкцн экспертизасыны, шяхсийятин идентификасийасыны;
- тибб ишчиляринин пешя вә пешя-вязифя щцгуг позунтулары заманы синаят мясулийятиня сялб олунмаларыны.

Тәләвә нәуи басармалыдыр:

- һадися йеринин мцайиня протоколунун тяртибиндя мцстянтигя кюмяк эюстярмәйи (мейитин дуруш вязийятини, палтарларын тясвирини, синсин вә тяхминян йашынын тәйинини, мейит яламятлярини, хясарятлярин тясвирини);
- мящкямя тябабятиндя гябул олунмуш схема уйьун олараг механікі хясарятляри тясвир етмәйи;
- биолоји характерли мадди сцбутларын ахтарылыб, тапылыб, эютцрцлмясиндя вә габлашдырылмасында, мадди сцбутлары мцайиня едян экспертлярин гаршысында гойула биян суалларын тяртибиндя мцстянтигя кюмяк эюстярмәйи;
- лаборатор мцайиняляри (мящкямя-кимйяви, щистолоји вә с.) апармаг цццн органлары вә йа онларын щиссялярини эютцрмәйи, щямин

мцайинялярин апарылмасы цчцн эюндяришлярин долдурулмасыны вя «Експерт ряйинин» («мейитин мящкямя-тибби мцайиня акты») вя уа тясвири щиссясини тяртиб етмяйи;

- юлцм шаггында щяким щящадятнамясини долдурмаы;
- санлы щяхсялярин мящкямя-тибби мцайинясини апармаы, ащкар олуна хясарятляри тясвир етмяйи.

Tələbə nəyə yiyələnmişdir:

- hədisə yərinə baxış keçirən zaman ölümün baş verməsinin və müddətinin təyininə;
- meyitin мящкямя-tibbi müayinəsinin texnikasına;
- meyitlərin мящкямя-tibbi ekspertizası zamanı diaqnozların tərtibinə və nəticələrin əsaslandırılmasına;
- sağlamlığa zərərvermanın dərəcəsini təyin etməyə.

PROGRAM

МЯЩКЯМЯ-ТЯБАБЯТИ ВЯ ОНУН ГЫСА ИНКИЩАФ ТАРИХИ.

Мящкямя-тябабяти, онун мязмун вя мягсяди. Мящкямя тябабяти вя мящкямя-тибб экспертизасы. Мящкямя тябабятинин диэяр елмлярля ялагяси.

Юлкямиздя ящалийя мцалися-профилактик кюмяйин йахшылащмасында мящкямя тябабятинин вя мящкямя-тибб экспертизасынын ящямиййяти. Али тибб тящсили системиндя мящкямя тябабятинин йери.

Мящкямя тябабятинин гыса инкищаф тарихи. Мящкямя тябабятинин йаранмасы. Азярбайжанда мящкямя тябабятинин инкищафынын ясас мярщяляляри.

МЯЩКЯМЯ-ТИББ ЭКСПЕРТИЗАСЫНЫН ПРОСЕССУАЛ ЯСАСЛАРЫ.

Ганун щаггында анлайыщ. Qanun və hüquq. Hüququn əsas anlayışları və konstitusiya hüququ. İnsan və vətəndaşın konstitusiya hüququ statusu. Cinayət hüququnun əsasları. Mülki hüququn əsasları və növləri. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və əsas qanunları. Qanunvericilik hakimiyyəti.

Мәһкәмә һакимиyyəti. Синайят вә синайят-просессуал, мцлқц вә мцлқц-просессуал мясъяляяр. “Dövlət məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti haqqında” 18 noyabr 1999-cu il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanunu (05 mart 2004-cü il tarixli Qanunla edilmiş dəyişiklik və əlavələrlə). “Dövlət məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 15 yanvar 2000-ci il tarixli fərmanı.

Синайят вә эцнащ. Синайятин anlayışı və əlamətləri. Сəzanın anlayışı və əlamətləri. Sübutların anlayışı və növləri. Şəxsiyyət və sağlamlıq əleyhinə olan cinayətlər.

Экспертиза шаггында анлайыш. Экспертиза рыйи сцбут мянбяйи кими. Экспертизанын нювляри. Экспертизанын тыйин едилмасы, экспертизанын апарылмасынын зярурилийи.

Мящкямя-тибб экспертизасы, мящкямя-тибб экспертизасынын обйектляри вә мцайиня цсуллары. Илкин, ялавя, тьякрари, комиссийон мящкямя-тибб экспертизасы. Щяким-мцтяхяссисин истинтаг щярякятиндя (щадися йеринин вә мейитин тапылдыбы йерин мцайинясиндя, истинтаг експериментиндя вә с.) иштиракы.

Мящкямя-тибб експерти вә щяким-эксперт. Экспертин щцгуг вә вязифяляри, мясулиййяти. Мящкямя-тибб експертинин сялащиййят щядди. Экспертин рядди. Илкин истинтагда вә мящкямя исласында экспертиза.

Мящкямя-тибб экспертизасынын сянядляри: номенклатурасы, гурулушу, тьяртиб етмя, истинтаг вә мящкямя органларына верилмя гайдасы.

МЯЩКЯМЯ-ТИББИ ЭКСПЕРТИЗАНЫН ТЯШКИЛИ.

Сящиййя Назирлийи системиндя мящкямя-тибб хидмятинин тьяшкили вә гурулушу. Мящкямя тибб идаряляри, щямин идарялярин вязифяли шяхсляри. Мящкямя-тибб идаряляринин табечилик принципи.

Мящкямя-тибб идаряляринин вә мящкямя-тибб експертляринин фяалиййятини низамлайан ясас сянядляр. Мцдафия Назирлийи системиндя мящкямя-тибб экспертизасынын тьяшкили.

МЯЩКЯМЯ-ТИББИ ТРАВМАТОЛОЭИЙАНЫН ЦМУМИ МЯСЯЛЯЛЯРИ.

Бядян зядяляринин тьяини анлайышы. Зядялярин ясас тяснифаты (зярбя йетирици алят, характер вя абырлыг дярсясиня эюря). Зядялянмя вя онун нювляри. Зядялянмянин сябябляри. Мцхтялиф бядян зядялянмяляринин профилактикасында мящкямя-тибб экспертизасы материалларынын ящямиййати.

Механики хясарятляр вя онларын морфолоји характеристикасы: сыйрыглар, ганчырлар, йаралар, сызыглар, сыныглар, органларын сырылмасы, бядян щиссяляринин язилмяси, айрылмасы вя дабылмасы.

Хясарятлярин абырлашмасы. Узунмцддятли сыхылма яламяти. Яввялсядян олан хястяликлярин зядялянмя нятисясиндя абырлашмасы.

Мящкямя тябабятиндя хясарятлярин мцайиня цсуллары. Механики хясарятлярдя экспертиза гаршысында гойулан ясас суаллар. Бядян хясарятляринин тясвири гайдасы.

БЯРК, КЦТ ӘŞYALARLA ЗЯДЯЛЯНМЯЛЯР.

Кцт алятлярин нювляри. Кцт алятин тясир механизми вя онларын тясириндян йетирилмищ хясарятлярин характери. Бядян щиссяляринин тясириндян йетирилмищ хясарятляр (ялля, айагла, дищлярля).

Инсанын ялиндя олан әшуапн тясириндян йетирилмищ хясарятляр. Хясарятлярин хцсусиййятляриня эюря кцт әшуапн нювляринин вя тясир механизминин тьяин едилмясинин мцмкцнлщйц.

Щцндцрлцкдян йыхылма заманы ямяля эялян хясарятляр. Кцт алятлярин тясириндян ямяля эялмищ диэяр хясарятлярдя онларын фярглянмяси.

НЯГЛИЙЙАТ ЗЯДЯЛЯНМЯЛЯРИ.

Мцасир няглиййат зядялянмяляринин цмуми хцсусиййати. Няглиййат зядялянмяляринин нювляри. Няглиййат щадисяляринин истинтагы заманы мящкямя-тибб экспертизасынын ящямиййати.

Автомобил зядялянмяси вя онун нювляри. Автоняглиййат зядялянмясинин ясас нювляриндя хясарятлярин хцсусиййати вя ямяля эялмя механизми. Йол-няглиййат щадисяляриндя щадися йериня бахышын хцсусиййятляри вя автомобил зядялянмяляринин мящкямя-тибб экспертизасы.

Мотосиклет зядялянмяси. Тракторла зядялянмя. Дямиййол зядялянмяси, онларын нювляри, хясарятлярин характери. Дяниз няглиййатында зядялянмя. Щава няглиййаты зядялянмяляри вя онун нювляри. Щава няглиййат

щадисясинин сябьбинин айдынлашдырылмасында мящкмя-тибб экспертизасынын ящямийяти вя экспертизасынын апарылма хцсусийятляри.

ИТИ АЛЯТЛЯРЛЯ ЗЯДЯЛЯНМЯ.

Ити алятлярин классификасийасы вя тьяин едилмяси. Кясиси вя дешиси-kәsici, дешиси, чапысы вя мишарлайысы алятлярля хясарят йетирмянин тясир механизми. Кясилмиш, дешилмиш, дешилмиш-kәsilmiş, чапылмыш вя диэяр хясарятлярин морфолоји хцсусийятляри. Ити алятлярин вя онларын тясир механизминин хясарятлярин хцсусийятляриня эюря инкар едилмясинин мцмкцнлцц.

ОДЛУ СИЛАЩ ЗЯДЯЛЯНМЯЛЯРИ.

Одлу силащлар вя онун нювяри. Дюйщ сурсаты. Атяшин механизми. Атяшин зядяйетириси факторлары. Палтарда, тохумада вя органларда эцллянин тясир механизми.

Мцхтялиф мясафядян атяш заманы хясарятлярин яламятляри. Дирянмиш вязийятдя атяшин яламятляри. Палтарда вя бядяндя йахын мясафядян атяшин изляри, онларын ящямийяти вя мцяйянлящдирмя цсуллары. Узаг мясафядян эцлля йараланмасы. Дялиб кечян эцлля йараланмалары. Эцллянин эириш вя чыхыш дялийинин мцяйян едилмяси, бядяндя йара каналынын истигамятинин тьяини. Кор вя тохунуб кечян эцлля йараланмалары. Эцллянин тапылмасы вя онун ящямийяти. Атяш мясафясинин тьяини.

Гырма (картес) зядялянмяляри. Бош патронла атяш заманы зядялянмяляр. Атипик, ядя дцзялдиян вя пневматик силащларла зядялянмяляр. Одлу силащла зядялянмяляринин мигдарынын вя йетирилмя ардысыллыынын тьяини. Силащын нювцнцн хясарятлярин характериня эюря тьяининин мцмкцнлцц.

МЕХАНИКИ АСФИКСИЙА.

Щипоксийа вя механики асфиксийа щаггында анлайыш. Механики асфиксийанын нювяри. Механики асфиксийанын дюврляринин цмуми

хцусиййтляри, мейитин мцайинясиндя мцяййян едилян яламятляр. Странгулйасион асфиксийалар: асылма, илэякля боьмаг, ялля боьмаг. Илэякляр, онларын нювляри вя бойунда дуруш вязиййтляри.

Бойунун илэякля сыхылмасы нятисясиндя юлцмцн ямяля эялмяси. Асылма вя илэякля боьмаг нятисясиндя ямяля эялян странгулйасийа шырымы. Странгулйасийа шырымынын щяйатилийинин тяйини. Ялля боьулманын мящкямя-тиббди диагностикасы.

Сыхылма нятисясиндя ямяля эялян асфиксийа: қарын вя дюш гяфясинин сыхылмасы. Гарнын вя дюш гяфясинин сыхылмасы нятисясиндя юлцмцн ямяля эялмяси. Морфолоји яламятляри. Обтурасион асфиксийалар: аьыз вя бурун дяликляринин, тяняффцс йолларынын йад сисимлярля, сяпялянян маддялярля, мядя мющтявиййаты вя ган кцтляси иля гапанмасы.

Суда батма вя онун нювляри. Суда батманын мцяййян едилмяси. Суда батманын диагностикасы заманы лаборатор мцайиня методлары. Батма иля ялагядар олмайараг суда юлцмцн баш вермяси. Судан чыхарылмыш мейитлярдя олан зядяляр. Мейитин суда галма мцддятинин тяйини. Баьлы мцщитдя, оксигенин чатышмамасы заманы ямяля эялян юлцм.

ЙЦКСЯК ВЯ АШАЬЫ ТЕМПЕРАТУРУН ТЯСИРИНДЯН ЯМЯЛЯ ЭЯЛЯН ЗЯДЯЛЯНМЯЛЯР

Йцксяк температурун йерли вя цмуми тясири. Йаныглар. Йаныг хястялийи. Йаныгларын нятисяси. Йаныгларын экспертизасы заманы щялл едилян суаллар. Зядятюрядиси факторун, йаныг сащясинин вя йаныгларын дяряясинин тяйини. Йаныг йерляриндя тапылмыш мейитин экспертизасы. Аловун тясиринин щяйатилийинин тяйини. Мейитлярин йандырылмасы. Йцксяк температурун организмя цмуми тясири. Истивурма вя эцнвурма.

Ашаьы температурун йерли вя цмуми тясири. Организмин сойумасы заманы ямяля эялян юлцм вя мейитдя тапылан яламятляр. Мейитин донмасы.

ДИЭЯР ФИЗИКИ ФАКТОРЛАРЫН ТЯСИРИНДЯН ЯМЯЛЯ ЭЯЛЯН ЗЯДЯЛЯНМЯЛЯР.

Електриквурма. Електрик сярйанынын организмя тясир механизми, щяраитин електриквурманын сон нятисясиня тясири. Електриквурманын морфолоэийасы.

Електрик нишаняси, електрик йаныглары, механики зядяляньмяляр. Електриквурма нятисясиндя юлцмцн ямяля эялмяси. Електриквурма заманы

щадися йериня бахышын вя мяцкямя-тибб экспертиза апарылмасынын хцусийятляри. Илдырымвурма.

Газ мцщитинин, йцксяк вя ашабы тязйигин организмя тясире. Декомпрессийа хястялийи. Баротравмалар. Газларын парсиал тязйигинин дяйишилмяси заманы сящятин позулмасы вя юлцм. Ионлащдырысы щцаларын организмя тясире. Щца хястялийи. Мейитин мцайиня хцусийятляри.

МЯЦКЯМЯ-ТИББИ ТОКСИКОЛОЭИЯ

Зящярляр щаггында анлайыщ. Зящярлярин мяцкямя-тибби классификасийасы. Зящярлянмяляр вя онларын мянщяйи, зящярлянмянин эедишинин зящярин хассясиндян, йеридилмя гайдасындан вя организмин фярди хцусийятиндян асылылыбы. Зящярлярин организмя йеридилмя йоллары, орган вя тохумаларда онларын функцийасы вя зярарсизлящдирилмяси. Зящяря уйьунлащдырмаг. Зящярлянмялярин эедиши. Наркоманийа вя токсикоманийа. Зящярлянмяйя щцбщя тюрядян вахт щадися йеринин мцайиня хцусийятляри. Зящярлянмялярин экспертизасы заманы мейдана чыхан суаллар. Зящярлянмялярдя мяцкямя-тибби экспертизасынын ясас етаплары. Тибби мялуматларын вя ищ материалларын анализи, мейитин вя лаборатор мцайинянин апарылмасы. Мяцкямя-кимйяви, биокимйяви, щистоложи, ботаник вя с. мцайинялярин апарылмасы вя нятислярин гиймятляндирилмяси цццн материалларын эютцрцлмяси.

Дям газы, мярэцмщ, аьыр метал дузлары, гялявилярля, туршуларла вя щемоглобинин дяйищмясиня сябьб олан башга зящярлярля юлцмщцл зящярлянмялярин характеристикасы; антифриз, дихлоретан вя башга техники мящлуларла, цзвц фосфор вя башга зящярли кимйяви вя дярман маддяляр иля зящярлянмяляр.

Етил спирти вя спирт тяркибли мящсулларла зящярлянмяляр. Етил спиртинин организмя тясире. Сярхошлуг вя алкоголизм. Алкощол зящярлянмяляри иля баш верян юлцмцн мяцкямя-тибби диагностикасы. Зящярлянмялярин диагностикасында орган вя тохумаларда, ганда вя сидикдя алкогольн мигдарынын тьяининин ящямийяти. Метил спирти иля зящярлянмяляр. Гысыгландырысы тясирли зящярляйиси маддялярля зящярлянмяляр.

Гида зящярлянмяляри. Гида зящярлянмяляри заманы мяцкямя-тибб экспертизасынын апарылмасы.

ЮЛЦМ ВЯ ЮЛЦМЦН ЯЛАМЯТЛЯРИ.

Юлцм фактынын тййини, юлцмцн ілк яламятляри вя онларын тййини. Юлцмцн щягиги яламятляри.

Мейитин орган вя тохумаларынын трансплантасийа цццн истифады олунмасы. Реанимасийанын вя трансплантасийанын щцгути, мянвяи-етик вя тибби аспектляри. Реанимасийа заманы алына билян хясарятлярин мящкмя-тибби гиймятляндирилмяси. Юлцмцн сяббяи щагда анлайыщ. Юлцмцн сяббяи вя энези. Юлцмцн мящкмя-тибби классификасийасы. Зоракы вя гейри-зоракы юлцм. Зоракы юлцмцн нювляри: гятл, интищар, бядбяхт щадися. Зоракы юлцмя щцбщя тюрядян юлцм. Гяфляти юлцм.

МЕЙИТ ЯЛАМЯТЛЯРИ.

Юлцмцндян сонра цзв вя тохумаларда ямяля эялян дййищикликляр вя онларын мящкмя-тибби ящямиййяти. Скелет язяляляринин механики вя електрик гысыбына гаршы реаксийасы. Башга щййати сыныглар вя онларын юлмцнцн вахтынын тййининдя ящямиййяти. Ілк мейит яламятляри. Мейитин сойумасы, мейитин термометрийасы. Щиссяви гурума яламятляри. Мейит лякяляри, дюврляри вя онларын инкищаф мцддяти. Мцайиня методлары. Мейит гасымасы, механизми вя онун инкищаф мцддяти. Аутолиз. Ілк мейит яламятляринин юлцмцн баш вермя вахтынын вя башга эксперт мясяляляринин щялли цццн истифады олунмасы. Эес ямяля эялян мейит яламятляри, мейитин чцрцмяси. Чцрцмя просесинин эедишиня ятраф мцщитин тясири. Эес ямяля эялян мейит яламятляринин консервя олунмущ формалары: мумификасийа, йаьмумлащма, торф ащланма. Мейитин сцни консервя едилмя цсуллары. Мейитлярин жанлылар, щящярятлар вя биткиляр тяряфиндян зядялянмяси вя даьыдылмасы. Эес ямяля эялян мейит яламятляринин мящкмя-тибби ящямиййяти.

МЕЙИТИН ТАПЫЛДЫБЫ ЙЕРДЯ МЦАЙИНЯСИ.

Щадися йериня бахышын щцгугу ясаслары. Бахышын тяшкили вя онун иштиракчылары. Бахышын дюврляри: статик вя динамик. Щяким-мцтяхяссисин щадися йериндя мейитин мцайинясиндя вязифяляри. Мейитя бахышын гайдасы вя методикасы. Биолоји мяпшыли мадди сцбутларын тапылмасы, эютцрцлцб габлашдырылмасында мцстянтигя кюмяк эюстярилмяси. Бязи юлцм щадисяляриндя мейитин мцайиня хцсусийятляри. Щадися йериндя мейитя бахышын сянядляшдирилмяси. Щадися йериня бахыш заманы айры-айры конкрет щалларда зярярчякмишя илк тибби йардымын эюстярилмяси.

МЕЙИТИН МЯЦКЯМЯ-ТИББИ ЕКСПЕРТИЗАСЫ(МÜAYİNƏSİ).

Мейитин мяцкямя-тибби экспертизасынын (мцайинясинин) сябябляри. Мейитин мяцкямя-тибб мцайинясинин патолоји анатомик мцайинядян фярги. «Мейитлярин мяцкямя-тибби мцайиняси гайдасы». Мцайиня техникасы. Мейитин мяцкямя-тибби мцайинясинин сянядляшдирилмяси. Намялум вя парчаланмыш мейитлярин мцайиня хцсусийятляри. Скелетляшмиш мейитлярин вя сцмцк галыгларынын мцайиня хцсусийятляри. Мейитин шяхсийятинин мцяййян едилмя методлары. Радиоактив маддяляр вя дюйцш зящярляйиси маддяляри иля зящярлянемйя щцбщя олдугда, мейитлярин мцайиня хцсусийятляри. Мейитин тькрари мцайиняси. Екщумасийа. Екщумасийа олунмуш мейитин мцайиняси. Мейитлярин реставрасийасы. Зоракы юлцмлярин ясас нювляриндя экспертизанын гаршысында гойулан суаллар вя онларын щялл олунмасы. Юлцмцн эенези вя сябябинин мцяййян едилмяси. Мцяййян едилмиш хариси факторлар вя онларын тьсир шьртяляри. Щяйати хьсарятлярин юлцмцндян сонра ямяля эялян хьсарятлярдян фярги. Юлцмсцл хьсарятляр заманы щярякятин мцмкцнлцйц. Мцалися мцяссяляриндя юлмцш шяхсялярин мейитляринин мяцкямя-тибби мцайиняси. Мяцкямя-тибби диагнозун вя эксперт нятисяляринин тьртиб едилмяси, гурулмасы принципляри. Клиник анатомик конференсийалар.

Гяфляти юлцмляр вя онун сябябляри. Гяфляти юлцмлярин баш вермясиня сябяб олан шьраитляр. Мцхтялиф йашларда гяфляти юлцмлярин баш вермясиня сябяб олан ян чох раст эялян хьстяликляр, кюрпя ушагларда гяфляти юлцмляр.

Цряк-ган дамар системи хьстяликляри заманы баш верян гяфляти юлцмляр. Атеросклероз, щипертонийа хьстяликляри вя онларын фьсадлары

заманы гяфляти юлцмляр. Цряйин ишемийа хястялийи. Тяняфцс органлары, мядя-бабырсаг тракты вя мяркъязи синир системи хястяликляриндя баш верян гяфляти юлцмляр. Йолухусу хястяликлярдян баш верян гяфляти юлцмляр вя онларын санитар-эпидемиолоји ящямийяти. Хцсуси тящлцкяли инфексийадан юлцмя щцбщя олдугда мейитлярин йарылма хцсусийятляри.

Гяфляти юлцмлярин мящкъмя-тибби диагностикасы. Лаборатор мцайиня методлары. Ящалийя мцалися профилактик кюмяйин кейфийятинин йцксялдилмясиндя гяфляти юлцмлярин мящкъмя-тибби экспертизасынын ящямийяти.

Кцтляви инсан тяляфаты иля мцшаийят олунан террор актлары вя диэяр екстремал вязийятлярдя мящкъмя-тибби экспертизасынын ролу.

ЙЕНИДОБУЛМУШ УШАГ МЕЙИТЛЯРИНИН МЯЩКЯМЯ-ТИББИ ЕКСПЕРТИЗАСЫ.

Йенидобулмуш ушаг мейитляринин мцайиняси заманы щялл олунан ясас мясяляляр: йенидобулмуш олдуьуну, вахтында добулмуш олдуьуну, йетишкян олмасыны, йашама габилийятинин олмасыны, добулдугдан сонра йашама мцддятинин мцяййянляшдирилмяси. Йенидобулмуш ушаг мейитинин йарылма техникасынын хцсусийятляри. Дюлцн вя йенидобулмушун добуша гядяр, добуш вахты, добушдан сонракы зоракы олмайан юлцмцнцн сябябляри. Зоракы юлцм, онун сябябляри. Ушаг юлдцрмя.

ЗЯРЯРЧЯКМИЩЛЯРИН, ИТТИЩАМ ОЛУНАНЛАРЫН ВЯ БАШГА ЩЯХСЛЯРИН МЯЩКЯМЯ-ТИББИ ЕКСПЕРТИЗАСЫ.

Зярярчякянин, мцттящимин вя башга щяхслярин мящкъмя-тибби экспертизасынын щяртляри, онун тящкили вя апарылмасы. Саьламлыьа зяряр вурманын мящкъмя-тибб экспертизасы. Саьламлыьа зяряр вурманын дярясясинин щцгути классификасийасы. Аьыр, аз аьыр вя йцнэцл зяряр вурманын критерийалары. (Азярб. Респуб. СМ 126, 127, 128-си маддяляри). «Саьламлыьа зяряр вурманын мящкъмя-тибб экспертизасы гайдалары» (2001). Экспертизанын апарылмасы методикасы. Экспертиза тяряфиндя щялл олунан ясас мясяляляр. Щящятин вязийятинин, симульасийанын, агравасийанын, диссимульасийанын, сцни хястяликлярин, юзцнхясарят

йетирмянин экспертизасы. Экспертизанын бу нювцндя тибби сянядлярин, истинтаг материалларынын, мадди сцбутларын вя йетирмя шыраитинин тййининин ящямиййати. Зющряви хястяликлярдя вя ГИЧС хястялийиндя йолухмайа эюря экспертиза. Йашын экспертизасы.

СИНСИ ВЯЗИЙЙЯТ ВЯ СИНСИ ТОХУНУЛМАЗЛЫЛЫЬА ГАРШЫ ЕДИЛЯН СИНАЙЯТЛЯР ЗАМАНЫ МЯЦКЯМЯ-ТИББИ ЕКСПЕРТИЗА.

Синси мясяляляр цзря экспертизанын апарылма хцсусиййятляри. «Мама-эинеколоји мящкямя-тибби экспертизанын апарылма гайдасы» вя «Кишинин синси щалынын экспертизасынын апарылма гайдасы». Мцбацисяли синси щаллар. Синсин тййини. Синси йетэинлийин вя тюрямя габилыййятинин тййин олунмасы. Гызлыг пярдясинин позулмасыны вя кечмиш синси ялагянин, щамилялийин, кечмиш добушларын, абортун тййини экспертизасы. Криминал аборт.

Криминал абортун апарылмасынын ясас цсуллары. Хястяханадан кянар абортла ялагядар олараг щадися йеринин мцайинясинин хцсусиййятляри вя ящямиййати. Криминал аборта щцбщя олдугда гадынларын мцайиня методикасы. Криминал аборт заманы баш верян юлцмцн мящкямя-тибби диагностикасы.

Синси тохунулмазлыьа гаршы синайят. Щядди-булуьа чатмамышлара гаршы яхлагсыз щярякятляр вя зорлама ишляри цзря апарылан экспертиза. Ушагбазлыьа щцбщя олдугда апарылан экспертиза.

МАДДИ СЦБУТЛАРЫН МЯЦКЯМЯ-ТИББИ ЕКСПЕРТИЗАСЫ.

Мадди сцбутлар щаггында анлайыш. Мящкямя-тибби вя мящкямя-кимйяви мцайиняйя мяруз галан мадди сцбутлар. Мадди сцбутларын тапылмасы, эютцрцлмяси, онларын габлащдырылмасы вя мцайиняйя эюндярилмяси. Ган вя ган изляринин мцайиняси. Ган изляринин формасына вя ямяляэялмя механизминя эюря классификасийасы. Ганын синс, нюв вя груп спесификлийинин мцйййян едилмяси принципляри.

Ганын экспертизасы заманы щялл олунан диэяр мясяляляр. Мцбацисяли аталыг, аналыг вя ушаг дяйишмя заманы molekulyar-genetik ekspert tәdqiqatı. Сперма, сперма лякяси, абыз суйу, тцк вя диэяр биолоји объектлярин експеризасынын мцмкнлцйц вя принципляри. Бу экспертизалар

заманы шялл олунан мясяляяр. Мящкямя-тибби ситолоји тядгигат. Тибби-криминалистик тядгигат.

МЯЩКЯМЯ ВЯ ИСТИНТАГ ИШЛЯРИНИН МАТЕРИАЛЛАРЫ ЦЗРЯ МЯЩКЯМЯ-ТИББИ ЕКСПЕРТИЗА.

Иш материаллары цзря экспертизанын тьяин олунмасынын сябябляри. Экспертизанын обьектляри: тибби сянядляр, мящкямя-тибб экспертляринин рыйи, щадися тюрнян йерин мцайиня протоколу вя с. Иш материаллары цзря экспертизанын апарылмасынын тьяшкили вя методикасы.

ТИББ ИШЧИЛЯРИНИН ПЕШЯ ВЯ ПЕШЯ-ВЯЗИФЯ ЩЦГУГ ПОЗУНТУЛАРЫ ЩАГГЫНДА ИШЛЯР ЦЗРЯ МЯЩКЯМЯ-ТИББИ ЕКСПЕРТИЗАСЫ.

Сямийятдя щякимля хястя арасында гаршылыглы ялагяляри тязимляйян щцгуги вя мяняви етик нормалары. Сящийя щаггында ганунвериси яасларла нязрядя тутулмуш тибб вя ясзачы ишчиляринин профессионал вязифяляри вя щцгуглары. Щяким етикасы вя деонтолоэийасы.

Щяким анды. Деонтолоји принциплярин тибб ишчиляри тьярфиндян позулмасынын нятисяляри. Йатроэен хястяликляр.

Тибб ишчиляринин вя ясзачыларын пешя вя пешя-визифя щцгуг позuntusu вя буна эоря синайят ганунверисилийи цзря мясулиййят дашымасы (синайят, ещтийатсыз щярякятляр).

Тибби практикада щяким сящвялри вя бядбяхт щадисяляр. Тибб işçilərinin жинайят мясулиййяти иши цзря экспертизанын тьяшкили вя апарылмасы. Бу ишляр цзря олан эксперт комиссийасынын апардыбы ишлярин мащиййяти. Верилмиш экспертиза материалларынын ящалийя тибби-профилактик кюмяйин йахшылащдырылмасы ишиндя истифадя олунмасы.

Евтанизийа, сдни майаланма, ембриону имплантасийа етмя вя тибби стерилизасийа.

**MÜALİCƏ PROFİLAKTİKA FAKULTƏSİ V KURS TƏLƏBƏLƏRİ
ÜÇÜN MƏHKƏMƏ TƏBƏBƏTİ FƏNNİ ÜZRƏ MÜHAZİRƏLƏRİN
MÖVZU PLANI**

N	Mövzular	Saat
1	Məhkəmə təbabəti fənni və məhkəmə tibbi ekspertizasının məqsədi. Respublikada məhkəmə-tibbi ekspertizasının prosessual və təşkili əsasları. Məhkəmə-tibbi ekspertizasının əsasları. Ekspertizanın növləri, aparılma səbəbləri və təşkili. Məhkəmə-tibbi ekspertizasının müayinə obyektləri.	2
2	Məhkəmə-tibbi travmatologiya. Alətin növündən asılı olaraq mexaniki zədələnmələrin xüsusiyyəti. Nəqliyyat travmaları. Hündürlükdən düşmə zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza. İti alətlərlə zədələnmələr. Odlu silah zədələnmələri. Odlu silah zədələnmələrinin diaqnostikası.	2
3	Məhkəmə-tibbi tanatologiya. Ölümün ilkin əlamətləri. İlkin və gecikmiş meyit əlamətləri: meyitin soyuması, quruması, qacıması, autoliz, meyit ləkələri, meyitin çürüməsi, yağmumlaşması, mumifikasiyası, torf aşılınması, meyitin heyvan və həşəratlar tərəfindən dağıdılması.	2
4	Mexaniki asfiksiyalar. Onların klassifikasiyası. Asfiksiyanın həyati gedişi. Meyiddə asfiksiyanın əlamətləri. Mexaniki asfiksiyaların növləri. Fiziki faktorların təsirindən törənmiş zədələnmələr və ölüm. Aşağı temperaturun yerli və ümumi təsiri. Yüksək temperaturun yerli və ümumi təsiri. Texniki və təbii elektrik vurmanın təsiri.	2
5	Məhkəmə-tibbi toksikologiya. Zəhərlərin təsiri şərtləri. Zəhərlənmələrin növləri. Alkohol və onun əvəzediciləri ilə zəhərlənmələr. Narkotik maddələrlə zəhərlənmələr.	2

**MÜALİCƏ-PROFİLAKTİKA FAKULTƏSİ V KURS TƏLƏBƏLƏRİ
ÜÇÜN MƏHKƏMƏ TƏBƏBƏTİ FƏNNİ ÜZRƏ TƏCRÜBİ
MƏŞĞƏLƏLƏRİN MÖVZU PLANI**

N	Mövzular	Saat
1	Məhkəmə-tibb ekspertizası, məhkəmə-tibb ekspertizasının obyektləri və müayinə üsulları. İlk, əlavə, təkrar məhkəmə-tibb ekspertizası. Məhkəmə-tibb eksperti və həkim ekspert. Ekspertin hüquq və vəzifələri, məsuliyyəti.	2
2	Canlı şəxslərin məhkəmə-tibb ekspertizası, səbəbləri, onun təşkili, aparılma qaydaları və sənədləşdirilməsi.	2
3	Sağlamlığa zərər vurmağın məhkəmə-tibb ekspertizası. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində zəglamlığa zərər vurmaya dair maddələr.	2
4	Mübahisəli cinsi vəziyyətlərdə və cinsi cinayətlərdə aparılan məhkəmə-tibb ekspertizalar. Yaşın məhkəmə-tibbi təyini.	2
5	Məhkəmə-tibbi travmatologiya. Bərk kütlə əşyalarının təsirindən törənən xəsarətlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
6	Hündürlükdən yıxılma zamanı əmələ gələn xəsarətlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
7	Nəqliyyat travmaları. Avtomobil travmaları zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
8	Dəmiryol, motosiklet, traktor, su və hava nəqliyyatı travmaları zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
9	İti alətlərlə zədələnmələr zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertizalar.	2

10	Odlu silahlarla zədələnmələrin məhkəmə-tibbi ekspertizası	2
11	Meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizasının (müayinəsinin) səbəbləri, aparılma qaydaları.	2
12	Meyitin məhkəmə-tibbi ekspertizasının (müayinəsinin) sənədləşdirilməsi.	2
13	İlkin və gecikmiş meyit əlamətləri. Ölümün baş vermə müddətinin təyin edilməsi.	2
14	Meyitin tapıldığı yerdə müayinəsi və sənədləşdirilməsi.	2
15	Meyitlərin müayinə texnikası.	2
16	Naməlum, parçalanmış, skeletləşmiş meyitlərin müayinə xüsusiyyətləri.	2
17	Mexaniki asfiksiyalar səbəbindən baş vermiş ölüm hallarında meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
18	Suda batma hallarında meyitin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
19	Yüksək və aşağı temperaturun təsirindən baş vermiş ölüm hallarında meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
20	Müxtəlif fiziki faktorların (elektrik cərəyanı, barometrik təzyiq, şüa enerjisi) təsirindən əmələ gələn xəsarətlər zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
21	Zəhərlənmələrə şübhə olan hallarda meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
22	Yeni doğulmuş uşaq meyitlərinin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
23	Tibb işçilərinin peşə sahəsindəki qanunsuz hərəkətləri zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
24	Maddi sübutların məhkəmə-tibbi ekspertizası. Qan və qana şübhə törədən ləkələrin müayinəsi. Molekulyar-genetik ekspert tədqiqatı.	2
25	Digər bioloji obyektlərin (sperma, tüklər, ağız suyu və s.) məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2

***İCTİMAİ SƏHIYYƏ FAKULTƏSİ V KURS TƏLƏBƏLƏRİ ÜÇÜN
MƏHKƏMƏ TƏBABƏTİ FƏNNİ ÜZRƏ MÜHAZİRƏLƏRİN
MÖVZU PLANI***

N	Mövzular	Saat
1	Məhkəmə təbabəti fənni və məhkəmə tibbi ekspertizasının məqsədi. Respublikada məhkəmə-tibbi ekspertizasının prosessual və təşkili əsasları. Məhkəmə-tibbi ekspertizasının əsasları. Ekspertizanın növləri, aparılma səbəbləri və təşkili. Məhkəmə-tibbi ekspertizasının müayinə obyektləri.	2
2	Məhkəmə-tibbi travmatologiya. Alətin növündən asılı olaraq mexaniki zədələnmələrin xüsusiyyəti. Nəqliyyat travmaları. Hündürlükdən düşmə zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza. İti alətlərlə zədələnmələr. Odlu silah zədələnmələri. Odlu silah zədələnmələrinin diaqnostikası.	2
3	Məhkəmə-tibbi tanatologiya. Ölümün ilkin əlamətləri. İlkin və gecikmiş meyit əlamətləri: meyitin soyuması, quruması, qacıması, autoliz, meyit ləkələri, meyitin çürüməsi, yağmumlaşması, mumifikasiyası, torf aşılınması, meyitin heyvan və həşəratlar tərəfindən dağıdılması.	2
4	Mexaniki asfiksiyalar. Onların klassifikasiyası. Asfiksiyanın həyati gedişi. Meyiddə asfiksiyanın əlamətləri. Mexaniki asfiksiyaların növləri. Fiziki faktorların təsirindən törənmiş zədələnmələr və ölüm. Aşağı temperaturun yerli və ümumi təsiri. Yüksək temperaturun yerli və ümumi təsiri. Texniki və təbii elektrik vurmanın təsiri.	2
5	Məhkəmə-tibbi toksikologiya. Zəhərlərin təsiri şərtləri. Zəhərlənmələrin növləri. Alkohol və onun əvəzediciləri ilə zəhərlənmələr. Narkotik maddələrlə zəhərlənmələr.	2

**İCTİMAİ SƏHIYYƏ FAKULTƏSİ V KURS TƏLƏBƏLƏRİ ÜÇÜN
MƏHKƏMƏ TƏBABƏTİ FƏNNİ ÜZRƏ TƏCRÜBİ
MƏŞĞƏLƏLƏRİN MÖVZU PLANI**

N	Mövzular	Saat
1	Məhkəmə-tibb ekspertizası, məhkəmə-tibb ekspertizasının obyektləri və müayinə üsulları. İlk, əlavə, təkrar məhkəmə-tibb ekspertizası. Məhkəmə- tibb eksperti və həkim ekspert. Ekspertin hüquq və vəzifələri, məsuliyyəti.	2
2	Canlı şəxslərin məhkəmə-tibb ekspertizası, səbəbləri, onun təşkili, aparılma qaydaları və sənədləşdirilməsi.	2
3	Sağlamlığa zərər vurmanın məhkəmə-tibb ekspertizası. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində zağlamlığa zərər vurmaya dair maddələr.	2
4	Mübahisəli cinsi vəziyyətlərdə və cinsi cinayətlərdə aparılan məhkəmə-tibb ekspertizalar. Yaşın məhkəmə-tibbi təyini.	2
5	Məhkəmə-tibbi travmatologiya. Bərk kütlə əşyaların təsirindən törənən xəsarətlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
6	Hündürlükdən yıxılma zamanı əmələ gələn xəsarətlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
7	Nəqliyyat travmaları zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
8	İti alətlərlə zədələnmələr zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertizalar.	2
9	Odlu silahlarla zədələnmələrin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
10	Meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizasının (müayinəsinin) səbəbləri, aparılma qaydaları və sənədləşdirilməsi.	2

11	Meyitin tapıldığı yerdə müayinəsi və sənədləşdirilməsi. İlk və gecikmiş meyit əlamətləri.	2
12	Meyitlərin müayinə texnikası. Naməlum, parçalanmış, skeletləşmiş meyitlərin müayinə xüsusiyyətləri.	2
13	Mexaniki asfiksiyalar səbəbindən baş vermiş ölüm hallarında meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
14	Müxtəlif fiziki faktorların (yüksək və aşağı temperatur, elektrik cərəyanı, barometrik təzyiq, şüa enerjisi) təsirindən əmələ gələn xəsarətlər zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
15	Zəhərlənmələrə şübhə olan hallarda meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
16	Yeni doğulmuş uşaq meyitlərinin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
17	Tibb işçilərinin peşə sahəsindəki qanunsuz hərəkətləri zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
18	Maddi sübutların məhkəmə-tibbi ekspertizası.	1

***STOMATOLOGIYA FAKULTƏSİ V KURS TƏLƏBƏLƏRİ ÜÇÜN
MƏHKƏMƏ TƏBABƏTİ FƏNNİ ÜZRƏ MÜHAZİRƏLƏRİN
MÖVZU PLANI***

N	Mövzular	Saat
1	Məhkəmə təbabəti fənni və məhkəmə-tibbi ekspertizanın məqsədi. Ekspertizanın növləri, aparılma səbəbləri və təşkili. Məhkəmə-tibbi ekspertizasının müayinə obyektləri.	2
2	Məhkəmə-tibbi tanatologiyası və travmatologiyası haqqında ümumi məlumat.	2

**STOMATOLOGİYA FAKULTƏSİ V KURS TƏLƏBƏLƏRİ
ÜÇÜN MƏHKƏMƏ TƏBƏBƏTİ FƏNNİ ÜZRƏ TƏCRÜBİ
MƏŞĞƏLƏLƏRİN MÖVZU PLANI**

N	Mövzular	Saat
1	Məhkəmə-tibb ekspertizası, məhkəmə-tibb ekspertizasının obyektləri və müayinə üsulları. İlkin, əlavə, təkrar məhkəmə-tibb ekspertizası. Məhkəmə-tibb eksperti və həkim ekspert. Ekspertin hüquq və vəzifələri, məsuliyyəti.	2
2	Canlı şəxslərin məhkəmə-tibb ekspertizası, səbəbləri, onun təşkili, aparılma qaydaları və sənədləşdirilməsi. Mübahisəli cinsi vəziyyətlərdə və cinsi cinayətlərdə aparılan məhkəmə-tibb ekspertiza. Yaşın məhkəmə-tibbi təyini.	2
3	Sağlamlığa zərər vurmanın məhkəmə-tibb ekspertizası. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində sağlamlığa zərər vurmaya dair maddələr.	2
4	Məhkəmə-tibbi travmatologiya. Bərk küt əşyaların təsirindən törənən xəsarətlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
5	İti alətlərlə zədələnmələr zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertizalar.	2
6	Odlu silahlarla zədələnmələrin məhkəmə-tibbi ekspertizası	2
7	Meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizasının (müayinəsinin) səbəbləri, aparılma qaydaları və sənədləşdirilməsi.	2
8	Meyitin tapıldığı yerdə müayinəsi və sənədləşdirilməsi. İlkin və gecikmiş meyit əlamətləri.	2
9	Naməlum, parçalanmış, skeletləşmiş meyitlərin müayinə xüsusiyyətləri.	2
10	Mexaniki asfiksiyalar səbəbindən baş vermiş ölüm hallarında meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
11	Müxtəlif fiziki faktorların (yüksək və aşağı temperatur, elektrik cərəyanı, barometrik təzyiq, şüa enerjisi) təsirindən əmələ gələn	2

	xəsarətlər zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	
12	Tibb işçilərinin peşə sahəsindəki qanunsuz hərəkətləri zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
13	Maddi sübutların məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2

***HƏRBİ TİBB FAKULTƏSİ V KURS TƏLƏBƏLƏRİ ÜÇÜN
MƏHKƏMƏ TƏBƏBƏTİ FƏNNİ ÜZRƏ MÜHAZİRƏLƏRİN
MÖVZU PLANI***

N	Mövzular	Saat
1	Məhkəmə təbabəti fənni və məhkəmə tibbi ekspertizasının məqsədi. Respublikada məhkəmə-tibbi ekspertizasının prosessual və təşkili əsasları. Məhkəmə-tibbi ekspertizasının əsasları. Ekspertizanın növləri, aparılma səbəbləri və təşkili. Məhkəmə-tibbi ekspertizasının müayinə obyektləri.	2
2	Məhkəmə-tibbi travmatologiya. Alətin növündən asılı olaraq mexaniki zədələnmələrin xüsusiyyəti. Nəqliyyat travmaları. Hündürlükdən düşmə zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza. İti alətlərlə zədələnmələr. Odlu silah zədələnmələri. Odlu silah zədələnmələrinin diaqnostikası.	2
3	Məhkəmə-tibbi tanatologiya. Ölümün ilkin əlamətləri. İlkin və gecikmiş meyit əlamətləri: meyitin soyuması, quruması, qacıması, autoliz, meyit ləkələri, meyitin çürüməsi, yağmumlaşması, mumifikasiyası, torf aşılınması, meyitin heyvan və həşəratlar tərəfindən dağıdılması.	2
4	Mexaniki asfiksiyalar. Onların klassifikasiyası. Asfiksiyanın həyati gedişi. Meyiddə asfiksiyanın əlamətləri. Mexaniki asfiksiyaların növləri. Fiziki faktorların təsirindən törənmiş zədələnmələr və ölüm. Aşağı temperaturun yerli və ümumi təsiri. Yüksək temperaturun yerli və ümumi təsiri. Texniki və təbii elektrik vurmanın təsiri.	2
5	Məhkəmə-tibbi toksikologiya. Zəhərlərin təsiri şərtləri. Zəhərlənmələrin növləri. Alkohol və onun əvəzediciləri ilə zəhərlənmələr. Narkotik maddələrlə zəhərlənmələr.	2

***HƏRBİ TİBB FAKULTƏSİ V KURS TƏLƏBƏLƏRİ ÜÇÜN
MƏHKƏMƏ TƏBABƏTİ FƏNNİ ÜZRƏ TƏCRÜBİ
MƏŞĞƏLƏLƏRİN MÖVZU PLANI***

N	Mövzular	Saat
1	Məhkəmə-tibb ekspertizası, məhkəmə-tibb ekspertizasının obyektləri və müayinə üsulları. İlk, əlavə, təkrar məhkəmə-tibb ekspertizası. Məhkəmə- tibb eksperti və həkim ekspert. Ekspertin hüquq və vəzifələri, məsuliyyəti.	2
2	Canlı şəxslərin məhkəmə-tibb ekspertizası, səbəbləri, onun təşkili, aparılma qaydaları və sənədləşdirilməsi.	2
3	Sağlamlığa zərər vurmanın məhkəmə-tibb ekspertizası. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində zəhləmlığə zərər vurmaya dair maddələr.	2
4	Mübəhisəli cinsi vəziyyətlərdə və cinsi cinayətlərdə aparılan məhkəmə-tibb ekspertizalar. Yaşın məhkəmə-tibbi təyini.	2
5	Məhkəmə-tibbi travmatologiya. Bərk küt əşyaların təsirindən törənən xəsarətlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
6	Hündürlükdən yıxılma zamanı əmələ gələn xəsarətlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
7	Nəqliyyat travmaları zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
8	İti alətlərlə zədələnmələr zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertizalar.	2
9	Odlu silahlarla zədələnmələrin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
10	Meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizasının (müayinəsini) səbəbləri, aparılma qaydaları və sənədləşdirilməsi.	2

11	Meyitin tapıldığı yerdə müayinəsi və sənədləşdirilməsi. İlk və gecikmiş meyit əlamətləri.	2
12	Meyitlərin müayinə texnikası. Naməlum, parçalanmış, skeletləşmiş meyitlərin müayinə xüsusiyyətləri.	2
13	Mexaniki asfiksiyalar səbəbindən baş vermiş ölüm hallarında meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
14	Müxtəlif fiziki faktorların (yüksək və aşağı temperatur, elektrik cərəyanı, barometrik təzyiq, şüa enerjisi) təsirindən əmələ gələn xəsarətlər zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
15	Zəhərlənmələrə şübhə olan hallarda meyitlərin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
16	Yeni doğulmuş uşaq meyitlərinin məhkəmə-tibbi ekspertizası.	2
17	Tibb işçilərinin peşə sahəsindəki qanunsuz hərəkətləri zamanı aparılan məhkəmə-tibbi ekspertiza.	2
18	Maddi sübutların məhkəmə-tibbi ekspertizası.	1

**ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ЛЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЙ ПО
СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВ V КУРСА
ЛЕЧЕБНО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА**

N	Темы	Час
1	Предмет «Судебная медицина» и цели судебно-медицинской экспертизы. Процессуальные и организационные основы судебно-медицинской экспертизы в Азербайджанской Республике. Основы судебно-медицинской экспертизы. Виды экспертизы, поводы проведения и организация. Объекты судебно-медицинской экспертизы.	2
2	Судебно-медицинская травматология. Особенности механических повреждений в зависимости от вида травмирующего предмета. Транспортная травма. Судебно-медицинская экспертиза в случаях падения с высоты. Повреждения острыми предметами. Огнестрельные повреждения. Диагностика огнестрельных повреждения.	2
3	Судебно-медицинская танатология. Ранние признаки смерти. Ранние и поздние трупные явления: охлаждение и высыхание трупа, трупное окоченение, аутолиз, трупные пятна, трупное гниение, жировоск, мумификация, торфяное дубление, разрушение трупа животными и насекомыми.	2
4	Механическая асфиксия. Классификация. Прижизненное течения асфиксии. Признаки асфиксии на трупе. Виды механической асфиксии. Повреждения и смерть от действия физических факторов. Местное и общее действие низкой температуры. Местное и общее действие высокой температуры. Поражающее действие технического атмосферного электричества.	2
5	Судебно-медицинская токсикология. Условия действия яда. Виды отравлений. Отравления алкоголем и его суррогатами. Отравление наркотическими веществами.	2

**ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ ПО
СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВ V КУРСА
ЛЕЧЕБНО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА**

N	Темы	Час
1	Судебно-медицинская экспертиза, объекты судебно-медицинской экспертизы и методы исследования. Первичная, дополнительная и повторная судебно-медицинская экспертиза. Судебно-медицинский эксперт и врач эксперт. Права, обязанности и ответственность эксперта.	2
2	Судебно-медицинская экспертиза живых лиц, поводы, организация, правила проведения и документация.	2
3	Судебно-медицинская экспертиза причинения вреда здоровью. Статьи Уголовного Кодекса Азербайджанской Республике, относящиеся к причинению вреда здоровью.	2
4	Судебно-медицинская экспертиза, проводимая в случаях спорных половых состояний и преступлений. Судебно-медицинское установление возраста.	2
5	Судебно-медицинская травматология. Судебно-медицинская экспертиза повреждений, причиненных твердыми тупыми предметами.	2
6	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, образованных при падении с высоты.	2
7	Транспортная травма. Проведение судебно-медицинской экспертизы при автомобильных травмах.	2
8	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, образованных при железнодорожной, мотоциклетной, тракторной, водного и воздушного транспорта.	2
9	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, причиненных острыми предметами.	2
10	Судебно-медицинская экспертиза огнестрельных повреждений.	2
11	Поводы судебно-медицинской экспертизы (исследования) трупов, правила проведения.	2

12	Документация судебно-медицинской экспертизы (исследования) трупов.	2
13	Ранние и поздние трупные явления. Определение времени наступления смерти.	2
14	Осмотр трупа на месте обнаружения и документирование.	2
15	Техника вскрытия трупов.	2
16	Особенности исследования трупов неизвестных лиц, расчлененных и скелетированных.	2
17	Судебно-медицинская экспертиза трупов в случаях механической асфиксии.	2
18	Судебно-медицинская экспертиза в случаях утопления.	2
19	Судебно-медицинская экспертиза трупов, умерших от действия высоких и низких температур.	2
20	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, полученных от действия различных физических факторов (электрического, барометрического, лучевой энергии).	2
21	Судебно-медицинская экспертиза трупов при подозрении на отравлении.	2
22	Судебно-медицинская экспертиза трупов новорожденных.	2
23	Судебно-медицинская экспертиза, проводимая в случаях профессиональных правонарушений медицинских работников.	2
24	Судебно-медицинская экспертиза вещественных доказательств. Исследование крови и пятен, подозрительных на кровь. Молекулярно-генетическая экспертиза.	2
25	Судебно-медицинская экспертиза других биологических объектов (спермы, волос, слюны и т.п.).	2

**ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ЛЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЙ ПО
СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВ V КУРСА
ФАКУЛЬТЕТА ОБЩЕСТВЕННОГО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ**

N	Темы	Час
1	Предмет «Судебная медицина» и цели судебно-медицинской экспертизы. Процессуальные и организационные основы судебно-медицинской экспертизы в Азербайджанской Республике. Основы судебно-медицинской экспертизы. Виды экспертизы, поводы проведения и организация. Объекты судебно-медицинской экспертизы.	2
2	Судебно-медицинская травматология. Особенности механических повреждений в зависимости от вида травмирующего предмета. Транспортная травма. Судебно-медицинская экспертиза в случаях падения с высоты. Повреждения острыми предметами. Огнестрельные повреждения. Диагностика огнестрельных повреждения.	2
3	Судебно-медицинская танатология. Ранние признаки смерти. Ранние и поздние трупные явления: охлаждение и высыхание трупа, трупное окоченение, аутолиз, трупные пятна, трупное гниение, жировоск, мумификация, торфяное дубление, разрушение трупа животными и насекомыми.	2
4	Механическая асфиксия. Классификация. Прижизненное течения асфиксии. Признаки асфиксии на трупе. Виды механической асфиксии. Повреждения и смерть от действия физических факторов. Местное и общее действие низкой температуры. Местное и общее действие высокой температуры. Поражающее действие технического атмосферного электричества.	2
5	Судебно-медицинская токсикология. Условия действия яда. Виды отравлений. Отравления алкоголем и его суррогатами. Отравление наркотическими веществами.	2

**ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ ПО
СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВ V КУРСА
ФАКУЛЬТЕТА ОБЩЕСТВЕННОГО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ**

N	Темы	Час
1	Судебно-медицинская экспертиза, объекты судебно-медицинской экспертизы и методы исследования. Первичная, дополнительная и повторная судебно-медицинская экспертиза. Судебно-медицинский эксперт и врач эксперт. Права, обязанности и ответственность эксперта.	2
2	Судебно-медицинская экспертиза живых лиц, поводы, организация, правила проведения и документация.	2
3	Судебно-медицинская экспертиза причинения вреда здоровью. Статьи Уголовного Кодекса Азербайджанской Республике, относящиеся к причинению вреда здоровью.	2
4	Судебно-медицинская экспертиза, проводимая в случаях спорных половых состояний и преступлений. Судебно-медицинское установление возраста.	2
5	Судебно-медицинская травматология. Судебно-медицинская экспертиза повреждений, причиненных твердыми тупыми предметами.	2
6	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, образованных при падении с высоты.	2
7	Транспортная травма. Проведение судебно-медицинской экспертизы при автомобильных травмах.	2
8	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, причиненных острыми предметами.	2
9	Судебно-медицинская экспертиза огнестрельных повреждений.	2
10	Поводы судебно-медицинской экспертизы (исследования) трупов, правила проведения и документация.	2
11	Осмотр трупа на месте обнаружения и документирование. Ранние и поздние трупные явления.	2

12	Техника вскрытия трупов. Особенности исследования трупов неизвестных лиц, расчлененных и скелетированных.	2
13	Судебно-медицинская экспертиза трупов в случаях механической асфиксии.	2
14	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, полученных от действия различных физических факторов (высокой и низкой температуры, электрического, барометрического, лучевой энергии).	2
15	Судебно-медицинская экспертиза трупов при подозрении на отравлении.	2
16	Судебно-медицинская экспертиза трупов новорожденных.	2
17	Судебно-медицинская экспертиза, проводимая в случаях профессиональных правонарушений медицинских работников.	2
18	Судебно-медицинская экспертиза вещественных доказательств.	2

**ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ЛЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЙ ПО
СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВ V КУРСА
СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА**

N	Темы	Час
1	Предмет «Судебная медицина» и цели судебно-медицинской экспертизы. Виды экспертиз, поводы проведения и организация. Объекты судебно-медицинской экспертизы.	2
2	Судебно-медицинская танатология и общие понятия о судебно-медицинской травматологии.	2

**ТЕМАТИЧЕСКИЙ ПЛАН ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЙ ПО
СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЕ ДЛЯ СТУДЕНТОВ V КУРСА
СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА**

№	Темы	Час
1	Судебно-медицинская экспертиза, объекты судебно-медицинской экспертизы. Первичная, дополнительная и повторная судебно-медицинская экспертиза. Судебно-медицинский эксперт и врач эксперт. Права, обязанности и ответственность эксперта.	2
2	Судебно-медицинская экспертиза живых лиц, поводы, организация, правила проведения и документация. Судебно-медицинская экспертиза, проводимая в случаях спорных половых состояний и преступлений. Судебно-медицинское установление возраста.	2
3	Судебно-медицинская экспертиза причинения вреда здоровью. Статьи Уголовного Кодекса Азербайджанской Республике, относящиеся к причинению вреда здоровью.	2
4	Судебно-медицинская травматология. Судебно-медицинская экспертиза повреждений, причиненных твердыми предметами.	2
5	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, причиненных острыми предметами.	2
6	Судебно-медицинская экспертиза огнестрельных повреждений.	2
7	Поводы, правила проведения и документация при судебно-медицинской экспертизе (исследовании) трупов.	2
8	Осмотр трупа на месте обнаружения и документирование. Ранние и поздние трупные явления.	2
9	Особенности исследования трупов неизвестных лиц, расчлененных и скелетированных.	2
10	Судебно-медицинская экспертиза трупов, умерших в результате механической асфиксии.	2
11	Судебно-медицинская экспертиза повреждений, образованных в	2

	результате воздействия различных физических факторов (высоких и низких температур, электрического тока, барометрического давления, лучевой энергии).	
12	Судебно-медицинская экспертиза, проводимая в случаях профессиональных правонарушений медицинских работников.	2
13	Судебно-медицинская экспертиза вещественных доказательств.	2

THEMATIC PLAN OF FORENSIC MEDICINE LECTURES FOR STUDENTS OF 5th YEAR TREATMENT-PROPHYLACTIC FACULTY

N	Theme	Hour
1	Subject of forensic medicine. Objectives of forensic-medical expertise. Legal and organizational bases of forensic-medical expertise in Azerbaijan Republic. Types of expertise. Reasons and organization of expertise. Objects of investigation in forensic-medical expertise.	2
2	Forensic-medical traumatology. Particularities of mechanical injuries depending on type of force/object. Transport traumas. Forensic-medical expertise during fallings from height. Injuries from sharp objects. Fire arm injuries. Fire guns. Diagnostics of fire arm injuries.	2
3	Forensic-medical tanatology. Initial postmortem signs. Early and late postmortem signs: postmortem cooling, drying, rigor mortis, autoliz, spots, decomposition, mummification, adipocere, turf tanning, destruction of body by animals and insects.	2
4	Mechanical asphyxias. Classification. Alive course of asphyxia. Postmortem signs of asphyxia. Types of mechanical asphyxia. Injuries and death from impact of physical factors. General and local impact of low temperature. General and local impact of high temperature. Impact of technical and natural electricity.	2
5	Forensic-medical toxicology. Conditions of poisons action. Types of poisons. Poisoning by alcohol and its substitutes. Poisoning by narcotics.	2

**THEMATIC PLAN OF FORENSIC MEDICINE SEMINARS FOR
STUDENTS OF 5th YEAR TREATMENT-PROPHYLACTIC
FACULTY**

N	Theme	Hour
1	Forensic-medical expertise, objects and research methods in forensic medical expertise. Primary, additional and repeated forensic-medical expertise. Forensic medical expert and doctor-expert. Expert's rights and duties, his responsibilities.	2
2	Forensic-medical examination of living persons, reasons, organization, implementation rules and documentation.	2
3	Forensic-medical expertise of harm to health. Articles of Azerbaijan Criminal Code about responsibility for causing harm to health.	2
4	Forensic-medical expertise of questionable sexual conditions and sexual crimes. Forensic-medical determination of age.	2
5	Forensic-medical traumatology. Forensic-medical expertise of blunt force injuries.	2
6	Forensic-medical expertise during fallings from height.	2
7	Transport traumas. Forensic-medical expertise during automobile traumas.	2
8	Forensic-medical expertise during railway, motorcycle, tractor, air and water transport traumas.	2
9	Forensic-medical expertise of injuries from sharp objects.	2
10	Forensic-medical expertise of fire arm injuries	2
11	Reasons for forensic-medical expertise (examination) of corpses, implementation rules.	2
12	Documentation of forensic-medical expertise (examination) of corpses.	2

13	Early and late postmortem signs.Determination of time of death.	2
14	CSI. Scene of death investigation and documentation.	2
15	Technics of autopsy.	2
16	Particularities of autopsy of unknown, parted, skeletized corpses.	2
17	Forensic-medical expertise of corpsesin cases of mechanical asphyxias.	2
18	Forensic-medical expertise of corpsesin cases of drowning.	2
19	Forensic-medical expertise of corpsesin cases of death from impact of high or low temperature.	2
20	Forensic-medical expertise of injuries due to impact of different physical factors (electrocution, barometric pressure, nuclear energy, etc.)	2
21	Forensic-medical expertise of corpsesin cases of poisoning.	2
22	Forensic-medical expertise of newly borns.	2
23	Forensic-medical expertise in medical staff misconduct cases. Law in relation toward medical workers.	2
24	Forensic-medical expertiseof evidences. Examination of blood or similar stains. Molecular-genetic expert investigations.	2
25	Forensic-medical expertiseof other biologic evidences (semen, hair, saliva, etc.).	2

***THEMATIC PLAN OF FORENSIC MEDICINE LECTURES FOR
STUDENTS OF 5th YEAR STOMATOLOGY FACULTY***

N	Theme	Hour
1	Subject of forensic medicine. Objectives of forensic-medical expertise. Types of expertise. Reasons and organization of expertise. Objects of investigation in forensic-medical expertise.	2
2	Common information about forensic tanatology and forensic traumatology.	2

**THEMATIC PLAN OF FORENSIC MEDICINE SEMINARS FOR
STUDENTS OF 5th YEAR STOMATOLOGY FACULTY**

N	Theme	Hour
1	Forensic-medical expertise, objects and research methods in forensic-medical expertise. Primary, additional and repeated forensic-medical expertise. Forensic medical expert and doctor-expert. Expert's rights and duties, his responsibilities.	2
2	Forensic-medical examination of living persons, reasons, organization, implementation rules and documentation.	2
3	Forensic-medical expertise of harm to health. Forensic-medical expertise of questionable sexual conditions and sexual crimes. Forensic-medical determination of age.	2
4	Forensic-medical traumatology. Forensic-medical expertise of blunt force injuries.	2
5	Forensic-medical expertise of injuries from sharp objects.	2
6	Forensic-medical expertise of fire arm injuries.	2
7	Reasons for forensic-medical expertise (examination) of corpses, implementation rules.	2
8	CSI. Scene of death investigation and documentation. Early and late postmortem signs.	2
9	Particularities of autopsy of unknown, parted, skeletized corpses.	2
10	Forensic-medical expertise of corpses in cases of mechanical asphyxias.	2
11	Forensic-medical expertise of injuries due to impact of different physical factors (high and low temperatures, electrocution, barometric pressure, nuclear energy, etc.).	2
12	Forensic-medical expertise in medical staff misconduct cases. Law in relation toward medical workers.	2

13	Forensic-medical expertise of evidences.	2
----	--	---

Metodiki təminat:

1. Bunyatov M.O. «Məhkəmə təbabəti», Bakı, 2010.
2. Bunyatov M.O., E.İ.Ələkbərov, Z.M.Məmmədov «Məhkəmə-tibbi terminlərin tədris-məlumat lüğəti», Bakı, 2014.
3. Bunyatov M.O., Mikayılov Ü.S. «Meyit müayinəsinin məhkəmə-tibbi aspektləri», dərs vəsaiti, Bakı, 2015.
4. Dəmirov A.H., İsmayılov Ş.N., Hüseynov Q.F., “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və hüququn əsasları”, Bakı, 2010.
5. “Dövlət Məhkəmə ekspertizası fəaliyyəti haqqında” 18 noyabr 1999-cu il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanunu (05.2004-cü il tarixli Qanunla edilmiş dəyişiklik və əlavələrlə).
6. Musayev Ş.M. «Məhkəmə təbabəti», Bakı, 2006.
7. Yusifli R.M. «Məhkəmə təbabətinin əsasları», Bakı, 2001.
8. Джувалыков Г.П., Сундуков Д.В. «Практикум по судебной медицине» Ростов на Дону. 2006.
9. Крюков В.Н. «Судебная медицина», Москва, 2012.
10. Пиголкин Ю.И. Судебная медицина. Учебник-Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2007.
11. Пиголкин Ю.И., Попов В.Л., Дубровин И.А., «Судебная медицина». Учебник-Москва: 2011.
12. Попов В.Л., Практикум по судебной медицине. Санкт-Петербург, 2001.
13. Федорович В.Ю. Судебная экспертиза, учебное пособие, М.2008.
14. Di Maio V.J., Di Maio D.J. Forensic pathology. New York, USA, 2001.
15. Dolinak D., Matshes E., Lew E. Forensic pathology: principles and practice. London, UK, 2005.
16. John A.M., Gall and J.Jason Payne-James. Current Practece in forensic medicine. Oxford, UK. 2016.
17. Mammadov V.Q. Forensic medicine. Baku 2012

Texniki təchizat:

- kafedranın muzeyində olan quru və yaş preparatlar;
- mulyajlar və maketlər;

- multimedia sistemi ilə nümayiş edilən tematik slaydlar və filmlər;
- tematik plakatlar.